

“VOCES INOCENTES”

Maria de Borja, Èlia López i Maite Bracamonte

Títol i títol original: *Voces Inocentes*

Direcció: Luis Mandoki

Producció: Luis Mandoki, Alejandro Soberón Kuri i Lawrence Bender

Any de producció: 2004. Mèxic.

Durada: 120 min.

Guió: Òscar Torres i Luis Mandoki.

Fotografia: Juan Ruiz Anchía

Muntatge: Aleshka Ferro.

Música: Andre Abujambra.

Intèrprets: Carlos Padilla (Chava), Leonor Varela (Kella), Gustavo Muñoz (Ancha), Ofelia Medina (mamà Toya), José María Yazpick (oncle Beto), Daniel Giménez Cacho (capellà), Paulina Gaitan (Angelita), Adrian Alonso (Chele), Jorge Ángel Toriello (Fito), Andrés Márquez (Marcos), Xuna Primus (Cristina María), Jesús Ochoa (Xofer), Alejandro Felipe Reyes (Ricardito), Ana Paulina Cáceres (Rosita).

Editora o distribuïdora: Altavista Films/ Lawewnce Bender Productions /Muvi Films/ Organización Santo Domingo.

FITXA TÈCNICA

A) OBSERVAR I COMPRENDRE

- Què?

Aquesta pel·lícula està basada en fets reals, en la infància del escriptor i guionista Oscar Torres.

Durant la dècada dels 80 en el Salvador, l'exèrcit recluta nens de 12 anys per lluitar contra la guerrilla, FMLN (Frente Farabundo Martí para la Liberación Nacional). Els recluta a la força, entrant a les escoles i a les seves cases. Alguns poden escapar, amagant-se a les teulades i anant amb la guerrilla o marxant del país.

Aquesta és la història de Chava, un nen d'11 anys, que viu amb la certesa de que amb 12 anys serà reclutat. La seva vida és un joc de supervivència, patint els efectes desoladors de la violència diària.

Chava viu amb la seva mare i els seu dos germans, Rosita i Ricardito, ja que el pare els va abandonar, marxant cap als Estats Units. La seva mare li diu que ara és l'home de la casa i que cuidi dels seus germans. Ajuda a la mare venent la roba que ella cus i troba feina com a ajudant del conductor de l'autobús, cobrant i cridant les parades. La seva àvia, mamà Toya i es seu oncle Beto, que és guerriller, els hi donen suport. Experimenta el seu primer amor amb una companya de classe, Cristina Maria i veu com el seu poble es transforma en un camp de joc i de guerra. Aquesta pel·lícula ha guanyat els següents premis:

- Festival de Cinema Internacional de Seattle: Premi Millor pel·lícula- Premi del Públic.
- Festival de Cinema Internacional de Berlín: Premi Millor pel·lícula- Ós de Vidre.
- Societat de Crítics de Cinema de San Diego: Premi Millor pel·lícula- Premi del Jurat i Premi del Públic.
- Comunitat de Productors dels USA: Premi Stanley Kramer.

- **On?, Quan?**

Dades històriques

- “ En 1980, en El Salvador, estalló una guerra civil que habría de prolongarse durante 12 años. Lo que empezó como un conflicto agrario terminó convirtiéndose en un brutal enfrentamiento entre el ejército salvadoreño y los campesinos organizados en el movimiento guerrillero FMLN. Cuscatanzingo fue uno de los últimos pueblos atrapados entre la guerrilla y el ejército. Aquí se desarrolla esta historia”.
- “Chava escapó a los Estados Unidos donde con la ayuda de muchos, se reunió con su familia 6 años después”.
- “La Guerra Civil duró 12 años, con un saldo de más de 75.000 muertos y cerca de 1 millón de exiliados. El gobierno de los Estados Unidos de Norteamérica envió personal militar para asesorar y entrenar al ejército de El Salvador y envió más de 1000 millones de dólares en ayuda militar”.
- “Más de 300.000 niños han sido reclutados en ejércitos alrededor del mundo, en más de 40 países”.

B) RELACIONAR I C) APLICAR DIDÀCTICAMENT

- Aquesta pel·lícula es relaciona amb un dels “set sabers necessaris per a l’educació del futur” d’Edgar Morin: VI. Ensenyar la comprensió. Què n’opineu?
- Quin missatge suggereix?
- Quins sentiments i emocions desperta?
- Per a Oscar Torres, el guionista, “aquesta no era la història que volia explicar sinó la que sempre va voler oblidar”. Què n’opineu?
- Per a Edgar Morin, existeixen dos tipus de comprensió: la comprensió intel·lectual o objectiva i la comprensió humana intersubjectiva. Hi ha obstacles externs per a la comprensió intel·lectual o objectiva i obstacles interns per als dos tipus de comprensió. Els obstacles interns poden ser l’egocentrisme, l’etnocentrisme i el sociocentrisme i l’esperit reductor. Es parla d’una ètica de la comprensió entre les persones que s’hauria de vincular amb una ètica de l’era planetària. La comprensió es veu afavorida pel “pensar bé”, la introspecció, la consciència de la complexitat humana, l’obertura subjectiva(simpàtica) envers els altres i la interiorització de la tolerància. En aquesta pel·lícula és reflecteix un conflicte bèl·lic i per caminar cap a la pau, els adults implicats haurien d’haver desenvolupat la comprensió i per fer això caldria que es fes una reforma de les mentalitats. Què n’opineu?
- La imatge dels quatre soldats custodiant als quatre nens i portant-los cap al riu, per executar-los, és impactant. Com es pot relacionar amb el tema de la comprensió?
- Luis Mandoki, el director, volia fer la pel·lícula sobre aquest nen i que es veiés aquesta realitat. Diu que si la gent veu aquesta pel·lícula, es crearà una massa crítica que generarà una consciència que potser ajudi una mica a que canviï aquest problema dels nens soldats al món. Nens soldats, nens sense infància. Això ha passat i està passant actualment, amb altres infants i en altres llocs. Què n’opineu?
- A la pel·lícula, hi ha una escena on surten dues noies d’uns 15 anys que són reclutades per l’exèrcit a la força. El nen, Chava, li pregunta al capellà què passarà amb elles. Si les mataren. El capellà no respon. Això fa reflexionar sobre què passa amb les nenes i les dones en els conflictes bèl·lics? Per a què són reclutades?
- Aquesta pel·lícula també vol ser un homenatge a la dona, a la mare llatinoamericana. Què n’opineu?
- La figura d’alguns homes és una altra. El germà petit de Chava, Ricardito diu “papà” a tot home que veu. En canvi, això no passa amb la mare, que està al seu costat, els cuida i els dona suport. Quin perfil tenen alguns dels personatges dels homes en aquesta pel·lícula? El paper dels soldats. L’home, el conductor de l’autobús, en una

escena, és presentat com a irresponsable, per portar Chava marejat. L'oncle Mario simula la seva mort, per aconseguir unes monedes. Què n'opineu?

- Chava, el nen, escull un camí. Agafa l'arma, però no dispara a un altre nen reclutat per l'exèrcit. Què li fa actuar diferent? Quins factors favorables té per haver escollit aquest camí? I quins obstacles podia tenir?
- La família de Chava el vol treure el més aviat possible, perquè l'exèrcit se l'emportarà. Anar a la guerrilla pot ser una solució? Amb el seu oncle Beto estarà més segur? Millor marxar del país? Què n'opineu?
- L'àvia, mamà Toya diu: "Los que se van para el norte se marean. Los que van, sufren más que los que se quedan y los que se quedan, luchan". I a la seva filla li dóna els seus estalvis perquè es compri una arma. Chava li pregunta si ella prega i l'àvia li contesta que no, que no prega perquè s'acabi la guerra, perquè aquesta "maldita guerra nunca se va acabar con rezos". Quina lluita es pot fer en aquestes circumstàncies?
- Oscar Torres, el guionista, comenta de que el nens no haurien de viure així. I això ens pot fer reflexionar de com va ser la nostra infància, la dels nostres pares i avis. Què es feia amb 12 anys? Es tenia por a complir anys? En relació a l'educació, actualment, en quina situació es troba l'alumnat de 12 anys?
- Hi ha adults com el capellà i la nova professora que s'enfronten a l'exèrcit. El capellà els hi diu de qui ha donat l'ordre de reclutar als nens. S'enfronta amb ells, l'arriben a pegar i inclús, dins de l'església. La professora recrimina als soldats que es vulguin emportar a un nen de 10 anys i els hi diu, de com poden fer-li això. En quina situació es deu trobar el professorat? En quines condicions s'està donant classes? (Al capellà se l'emporta l'exèrcit i la professora i la seva filla Cristina María, núvia de Chava, moren a casa seva, pel que sembla, per una explosió).
- La cançó "Casas de Cartón" estava prohibida. Escoltar a la ràdio, l'emissora "Radio Venceremos" també. El capellà diu als soldats: "Nada está prohibido para Dios". La professora nova diu a la seva filla, Cristina María: "Hay que luchar para que nada esté prohibido". Què n'opineu de les prohibicions o de certes prohibicions?
- El seu oncle Beto és guerriller i li explica a Chava, perquè compregui, que tot es posarà pitjor abans de que tot millori. Com es pot relacionar amb el tema de la comprensió? Com s'ensenyaria?
- L'escola i la casa no són llocs segurs per als nens i les nenes. L'escola pateix l'enfrontament entre la guerrilla i l'exèrcit i finalment, la tanquen per sempre. A l'escola reclutaven als nens i quan la tanquen, els recluten a casa seva. Un soldat diu als nens de que es poden sentir orgullosos de ser soldats, com ells i que defensaran la pàtria. Quina comprensió tenen els soldats envers els infants? Com valoren la infància? Amb quins drets recluten a aquests nens?

- En aquesta pel·lícula apareixen infants amb realitats ben diferents: Chava, pot explicar aquesta història, es salva i marxa d' El Salvador. Ha vist morir als seus amics i a la seva estimada, Cristina María. Angelita, amiga de Rosita, mor d'un dispar a casa seva. Cristina María, filla de la professora nova, núvia de Chava, mor a casa seva, pel que sembla per una explosió. Els amics de Chava: Fito i Chele moren executats al costat del riu. Ancha, l'amic amb necessitats especials, que és definit com l'amic que no té por de seguir complint anys, el penjen d'un arbre. Antonio, l'amic que va ser reclutat per l'exèrcit, els explica la seva experiència i diu que un "gringo"- un soldat nord-americà- que va estar al Vietnam, els ensenyava a disparar i a emboscar als guerrillers. I a més, estan reclutant a tothom, a petits i a grans. Antonio, amb la seva arma dispara i els amenaça. Què n'opineu? Quina reflexió es pot fer?
- Als Estats Units de Nord-Amèrica, si l'exèrcit reclutés a infants nord-americans de 12 anys per lluitar. Com reaccionaria la societat? Per què ho fan al Salvador? Hi ha diferències entre els infants, segons la seva nacionalitat?
- Aquesta pel·lícula es pot relacionar amb un dels "set sabers necessaris per a l'educació del futur" i també amb els Drets dels Infants i amb la Convenció sobre els drets de l'Infant. Què n'opineu? Quins principis és compleixen i quins no? El Parlament de Catalunya va proposar uns principis de política basant-se en aquestes documents.
- Aquesta pel·lícula està basada en fets reals. Què n'opineu d'aquesta vivència?
- Com a futurs mestres o professionals de l'educació. Què n'opineu sobre el tema d'ensenyar comprensió a les escoles?
- Quina és la situació actual d' El Salvador? I en quina situació es troben alguns infants, joves, gent gran i especialment les dones?
- Quina visió hi ha del país pels informatius, documentals, sèries de la televisió...?
- Amb aquesta pel·lícula, canvia la teva opinió sobre algun tema?
- El nen protagonista d'aquesta pel·lícula, Chava, aconsegueix emigrar als Estats Units. En relació al tema de la immigració. Com s'emigra en altres llocs del món? En quines condicions es viu i es treballa?
- Què es pot aprendre d'aquesta pel·lícula?
- Podeu relacionar la pel·lícula amb altres pel·lícules que hàgiu vist o amb obres literàries que hàgiu llegit o amb persones que hàgiu conegut o que conegueu?
- Per quin tipus de curs, matèria, xerrada, situació o grup de persones seria útil la pel·lícula? Qui serien els destinataris? En quines situacions formatives la projectaries?
- Quins objectius de formació suggereixes que podries arribar a partir del visionat d'aquesta pel·lícula?

- Amb quin contingut de formació didàctica, pedagògica, inicial o permanent creus que pot estar relacionada?
- A partir de la pel·lícula o en relació amb ella, quines activitats dissenyaries per poder aprendre?
- Quina valoració de la pel·lícula en faries?

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Morin, E. (2001). *Los siete saberes necesarios para la educación del futuro*. Barcelona: Paidós.

DECLARACIÓ UNIVERSAL DELS DRETS HUMANS. Publicacions del Parlament de Catalunya. 2a. Edició. (Aprovada i proclamada per l'Assemblea General de les Nacions Unides el dia 10 de desembre de 1948). També conté la RESOLUCIÓ 194/III DEL PARLAMENT DE CATALUNYA, SOBRE ELS DRETS DE LA INFÀNCIA (7 març de 1991).

WEBGRAFÍA

www.unhcr.ch/spanish/html/menu3/b/25_sp.htm (Declaración de los Derechos del Nino).

www2.ohchr.org/spanish/law/crc.htm (Convención sobre los Derechos del Niño).

Web oficial: <http://www.vocessinocentes.com>

<http://www.univision.com/content/content.jhtml?cid=712547>: Entrevistas: Confesiones de Voces Inocentes: “Un poco más de libertad emocional”, “De Hollywood a El Salvador, México y el Oscar” y “Una historia real”.

<http://www.amnestyusa.org/aliados/perfiles/luis-mandoki-y-oscar-torres/page.do?id=1>: “Luis Mandoki y Oscar Torres nos Hablan de “*Voces Inocentes*”.

www.filmaffinity.com/es/film929379.html

www.labutaca.net/films/30/vocessinocentes.htm